

Kakerlakker er uskadelige men ildesete insekter, der trives ved varme og fugt. En »bagerrosin« er en kakerlak, som ved en fejtagelse kom med i brøddejen. Maleri af O. A. Hermansen, 1890.

Bagerrosin (5), russer (6), skal være indkommet med russiske skibe.

Talemåder: at løbe /hoppe/ springe som en kakerlak (1820ff; 7), en travl kakerlak (8).

Carl Johan Frederiksen, Forvandlingen eller Den store kakerlak (9).

LITTERATUR: (1) 659 9,1078; (2) 204 436; (3) 154 739; (4) 294 1980, 58f; 1962,98; (5) Uge-Revuen nr. 19,1949; (6) 825b 21, 1924, 24; (7) 903 3,2, 21; 795 1,137; 794 1,1884,177; (8) 659 9,1078; (9) 244e 35.

Græshoppe 1594ff (gryllus), fællesgermansk; hopper i bl.a. græs, men efterleddet skyldes måske også, at insektets hoved minder om hestens (1): »I hovedet har man villet finde en lighed med et hestehoved, hvorfor også den mindste art, som lever her i landet, kaldes græshoppe ... også deres lange følehorn, som ligner fjærbuskene på paradehesten, fuldender billedet af et pyntet hestehoved. Lægger vi dertil de vældige spring, som en højskrække kan gøre formedelst sine springben, så passer også i denne henseende sammenligningen mellem disse springende insekter og hestene, som allerbedst forstår at betjene sig af deres bagben« (1802; 2).

Hop-i-græs 1861-o. 1880, Rømø, Angel (3), hopper Fredericia og hoppeskrædder Fanø o. 1880 (4), hoppegedde Fyn, også om forfløjten ung pige (5), springfyr Vendsyssel o. 1885 (6), springkok Langeland (5).

Som personnavn: Greshoppe, Hop, Hopper 1400-1500-t (7).

Hasselskrække 1563ff (8), kan opholde sig i hasselbuske, sml. løvfrø s. 299. højskrække (høskreck) o. 1700-1800 fra tysk heuschrecke, efterleddet til oldhøjtysk schrecchan 'springe op' (9), men siden måske også associeret med græshoppens metallisk

Græshopper, *Orthoptera*

Brunlige, grønne og/eller gullige insekter med lange kraftige springben. De fleste af vore 33 arter frembringer lyde med særlige organer på forvinger og ben.

- Danmarks Dyreverden 2, 31ff.

skrattende »sang« (10), skrække indgår som lydord i mange fuglenavne; *hedeskratte* og *snurrebasse* Mors 1807ff (11), jyske hedeegne (12); *sirres* 1848 (13) og *særissa* Bornholm 1856 (14) er lydord, sml. førekylling s. 53.

Vortebider 1763ff (15), Bornholm 1800-t (16) navnlig til den store grønne græshoppe *Decticus verrucivorus* 'vorteædende', navnet kan stamme fra Mellemverge. »Den bider stærkt og giver en brun skarp saft fra sig, hvorfor almuen bruger den til at borttage vorter« (1828; 17); insektet kan »i det ringeste overgyde dem med en væske, der kan borttage dem« (1885; 18), men »det hænder ikke så sjældent, at man efter processen selv dør af blodforgiftning« (1881; 19).

Høstfuglen Agersø (20).

Grylle 1803-04 af slægtsnavnet *Gryllus*, der forhen omfattede også førekylling og jordkrebs (21). *Jykhoj Ø* og SFyn, også løjerlig person (5).

Det ikke fuldt udviklede insekt: *kragegytte* o. 1700 (22).

Færøerne: *gráshoppa*, *eindi-*, *ongsprettu* 'engspringer'.

LITTERATUR: (1) 332 67, 73f; (2) 457 3, 8; (3) 283c 222; 212c 1, 644; (4) 212c 1, 645; (5) 388; (6)

286 8,285; (7) 363 2,1,375, 465f; (8) 434 2,172; 579 H105; 903 2,1802,526; (9) 434 3,361; 659 8, 1288; 332 73; (10) 579 S350; (11) 769 188; 571 530; 804 1,102; 423; (12) 212c 3,442; 617 44; (13) 903 6,1848, 243; (14) 3 59; (15) 659 27,475; (16) 801 71; (17) 204 439; (18) 794 3,175,234 sml. 5, 10f; (19) 50b 2, 52f; (20) 265 211; (21) 332 73f; (22) 659 3,2, 1820, 296 efter Moth.

DIVERSE

Græshopper kan anvendes som fiskekrogmadding (1649; 1).

En græshoppe, lidt rugbrød og salt bæres ni døgn i pose på kroppen mod koldfeber (malaria) og kastes derefter i rindende vand (1700-t; 2). Lægges dens pulveriserede hjerte i et stykke papir og anbringes det en torsdag aften under hovedet, drømmer man om skjulte ting, hvad der er stjålet eller tabt (jysk cyprianus; 3).

Græshoppen skal være det eneste dyr, som *æven* (s. 74) har respekt for; den overspryt græshoppelarven med sit spyt, hvorpå den må dø; spyttet virker også dræbende på hugorme, ja endog den frygtede basilisk (4).

Når græshopperne »filer ben« får vi regn (VLolland; 5).

Tyskernes grønne uniformer og deres beslaglæggelse af danske landbrugsvarer under Besættelsen gav dem i folke-munde øgenavnet »græshopper« efter de grønne, grædige insekter. Foto: Det kgl. Bibliotek.

Tre græshopper i våbnet for uradelsslægten Nold (1600-t), der kom til Danmark fra Lifland (6).

Græshopperne eller *de grønne* var under besættelsen 1940-45 øgenavne til de grønuniformerede tyske soldater med voldsom appetit på vore lagre (7).

LITTERATUR: (1) 356 39; (2) 732 126; (3) 761 4, 1872-73, 165f; (4) 794 3, 1885, 175 (Bredstrup) og 5, 10f; (5) 103 1949; (6) 2 146; (7) 76 133.

PROSA OG POESI

En græshoppe »gned i forelskelse sit skinneben, det er kærlighedstegnet hos græshopperne« *H. C. Andersen*, Hvem var den lykkeligeste? 1868.

Græshoppe tegnet af Vilhelm Pedersen til *H. C. Andersen*s »Springfyrerne«.

En ganske ung lysegrøn en, som sad på et kløverblad og med de spæde ben spillede sit sorte kunstnerlivs første melodier *Johannes Jørgensen* (1); græshoppen gned sine skinneben, nu kunne den spille første violin *Søren Lind* (2).

Insekternes hede sommer fik luften til at knitre og koge og ligesom gjorde dagenes solbrand hørlig, mens græshopperne i ekstatisk solrus ustændelig rystede deres små tamburiner (a); græshoppedirigenten hidser nu, da det lakker mod finalen [af sommeren] sit orkester op til utrolige anstrengelser (b); solophedede gærdeskråninger, hvor de usynlige græshopper ... ustændelig filede på deres giger og rystede luften med spinkle toner, der som en tusindstemmig spilledåsemusik syntes at strømme ud af de hvide snerlers små, fremadrettede grammofontrachte (c) *Knud Poulsen* (3).

Den spinkle, skarpe tone skar gennem luften som en sart stålsavs lyd *Johannes Jørgensen* (4); de er den drømmefulde aftens lysvågne kobbersmede, med spinkle klinger saver de filigranarbejder ud i

stilhedens dunkelt lysende metal, tier i en kort vurdering, kaster rastløs værket fra sig og fatter etter deres lette værktøj, hvorfra kobberspåner siler med en tør, stundom uhørlig knituren *Niels E. Nielsen* (5); græshoppesang, der lyder som tusinde klippende sakse *Iver Iversen* (6); græshoppen, der gnidrer håndværkergemyltigt *Vilhelm Andersen* (7). De grønne græshoppers spil ligner »trillerne af en fjern vægterpibe« *Vilhelm Bergsøe* (8).

En græshoppe sang sin elskovsmelodi i små afbrudte sølvlyde *Sophus Michaëlis* (9); græshopernes musik lød som et gispende åndedræt i lyngbuskene (a), græshoppens psi, psi lød som et gispende åndedrag allesteds og ingensteds i lyngen (b) *Johannes V. Jensen* (10). Græshoppernes monotonie filen mellem græsset, en tone så tynd, at den kan blive borte, så øret må indstille sig og søge længe for at griben påny *Ellen Raae* (11). Mellem sandagerens vilde forglemmigejer og lange, tynde strå [sad jeg] første gang og sansede græshoppernes hede, solsvirrende sommermusik. I mine lydhøre barneøren blev det til lyden af sydende flammer, og under den luende sol sad jeg og hørte og lugtede, hvordan al ting om mig brandte! Om mig brandte og sprudede lydene, så jeg så ild alle vegne ... Da var det, det skete, der frem for noget føltes som glæden ved Danmark i en sum. Som et lille svævende lys, som en funke fra de brændende og sydende græsagre, daledes en græshoppe ned på min fod for kriblende og kildrende at samle vingerne og sætte sig til at spille. Undrende så og hørte jeg dens sitrende bens svirrende buestrøg, fattede sammenhængen og blev så lykkelig, at jeg støttende mig alene til glæden rejste mig op og stod. Glæden har ingen tekst, men min glæders glæde blev for alle tider sat i græshoppemusik *Erling Kristensen* (12).

Græshoppen sidder på engen · i sommerens af tenskær. · Ivrigt han stryger fiolen · og nikker på blomsterstol; · benet er fedelbuen · og vingen er hans fiol *B. S. Ingemann* (13); på engen nu med monotonisk klang · græshoppen piber frem sin aftensang *C. A. Lund* (14). Kun arme græshopper langs stien spiller · tungsinligt deres fattigmandsmusik *Viggo Stuckenberg* (15); en græshop' kun, vansmægtende og hæs, · sin klage hvisker i det høje græs *Schack Staffeldt* (16). Det hørtes, når græshoppen sprang, · og når den grønne bille [sic] · med sine vinger slog til sang *Chr. Winther* (17). Græshopper sang med tusind stemmer, · og hvert minut faldt stjerneskud *Emil Aarestrup* (18). Græshopperne springer over mig · i elegante buer. · Som grøn-brune rumskibe · skudt ud af bagbenenes katapulter *Per Jølting* (19).

Springgåsen, græshoppen og loppen tegnet af Hans Tegner til H. C. Andersens »Springfyrrene«.

Græshoppen gnider lystigt lår · langs stien, hvor vi stille går *Aage Berntsen* (20), lærviolinmandens slibende spil *Cecil Bodker* (21); i det sovende gyvelrige · spiller græshoppers grønne orkester *Viggo Jørgensen* (22). Græshopperne larmer · i de skjulte orkestre *Ebbe Jahn-Nielsen* (23).

Inde i de grønne koncertsale · stemmer insekterne deres instrumenter *Per Jølting* (24); en græshop stemmer fiolen til spil, · en blæklokke svinger så sagte dertil *Mads Nielsen* (25), og i det fine stjernemos · går alfevioliner. · Den lille, muntre græshopmand · har stemt sin grønne gige *Harald H. Lund* (26). Se til den langben i grøn jaket, · lapset er han, alligevel net. · Ufortrødent sit instrument · gnider han til det stemmer omrent, · stemmer med det, der bor i ham selv, · det der fylder hans græshoppesjæl *Dagmar Schrader* (27).

Græshoppen stryger en strofe på felen *O. J. Riisberg Jensen* (28), gned en kvint så fin *Ludvig Holstein* (29), græshoppens fine spindelspil *Sigurd Swane* (30).

Kender I den spillemand, han spiller violin · hver en dejlig sommerdag med klang så skær og fin. · Fi-fi-fi – fi-fi-fi, du lille musikant *Thora Jørgensen* (31). Græshoppen sidder så trind og så glad, · gnider sig skanken i mangel af fele, · stryger og lytter og lirer sit kvad, · stolt af sig selv og tilfreds med det hele (a); en græshoppe stryger sin mos-violin (b) *Jeppe Aakjær* (32); men rugen hvidner · for hjemlig sol, · mens græshoppen gnider · sin spinkle fiol *Mads Nielsen* (33); græshopper gned deres giges streng *Holger Drachmann* (34); højt stigende som lærkesang · fra skjulte kilder over vang · græshoppers vinge-violin *Axel Juel* (35). Solen Skinner, og græshoppesang · hidser og dører sindet. · Sammenblandet med solen lød · græshoppevioliner, · mens jeg tabte min uskyld til · mine kusiner *Otto Gelsted* (36).

En græshop sad i græsset gemt · og slog sin lille lyre *Harald H. Lund* (37); blandt smilende engblomme græshoppen slår · sin harpe til guldsmedens dans *A. J. Gejlager* (38); græshoppen slog

med flid sit bagbens plekter · så sangen lød *Harald Herdal* (39), græshopernes citherspil *Hans Hartvig Seedorff* (40); fra grøftens græs det skøre · spil på spinkle vingestrenge *Johannes Jørgensen* (41); græshoppen klumper og gnider og filer · løs på den hæse, svagt dirrende streng *Ebbe Jahn-Nielsen* (42).

Græshop gned med flid sin spinkle fil *Johs. V. Jensen* (43), græshoppens stemme tindrer tynd og svimmel *Per Lange* (44). Nu fanger øret en spinkel tone, · der dirrer sprukken en tid og dør. · Græshoppen springer og atter filer · den toner frem af sin tørre krop *O. J. Riisberg Jensen* (45), og hegnet dér · fyldes af en ihærdig, · højlydt kimmen, · som sad der hundrede og atter hundred · græshopper skjult i løvets grønne sale · og kimede på hundrede nikkelklokker, · som var de tossede og splittergale *Harald Herdal* (46). Rasende fryd udlades elektrisk i græshoppeknitren *Thorkild Bjørnvig* (47); der dirrer blandhvid, knitrer derude · med lyd af tørre græs, græshoppen knirker *Bodil Bech* (48); kornmarken bølger, og græshopper spiller. · Tonerne knitrer som ild mellem strå *Erik Bertelsen* (49), græshoppen knitrer i klitten · sin skjulte vinge-kvivitten. · Den spiller sin fedel, sin tørre fiol · beruset af julis sol *Emil Bønnelycke* (50). Græshoppesang, der summede som monotone blues *Jørgen Nash* (51).

Nu hører jeg vinden i rørene syde · og græshoppen svinger sin lille skralde *Aage V. Reiter* (52).

Da skinger det med ét så fint fra græsset, · så fint og skarpt – et knivsblad rigtig hvæsset. · Det tinker ind imellem som et ur, · nej, mest det ligner vist en symaskine, · men først og sidst det høje, fine, fine *Peter Ommerbo* (53). Lyd som et lilleput-ankerspils · kæder og trisser. · Allestedts, ingensteds, · inde i ho'det · er der et feberløbsk evighedsurværk, · hvor nuernes nåle blir hvæsset. · Ude i græsset · er der et græs, · hvor en græshoppe · sidder og sisser *Piet Hein* (54).

I den høstlig svale kvæld · græshoppers skingre buestrog · forkynner somren går på hæld *Hans Henriksen* (55), langs kornets faste stier lød · små violiners aftenspil *Mads Nielsen* (56), græshoppen sang, et drømmespil · i aftenlandets stilhed *Louise Neuhaus* (57).

I de varme nætters · blødt fyldte sommermørke svirrer højt · græshoppegnidren *Hans Storm* (58). Jeg kan høre små insekter · klimpre mørkerædt til bal · og med spændte bagben gnide · vingens dirrende metal *Tom Kristensen* (59); dér, hvor solen sanked' sine rester · af sin purpurkåbe og gik ned, · er det store violin-orkester · som kan høres fjernet i nattens fred *Hulda Lütken* (60).

Gamle danske dyrerim (61); Harald H. Lund,

Græshoppens fiasko (62); Peter Ommerbo (63); Chr. Hvid Simonsen, Græshoppen spiller (64).

LITTERATUR: (1) 432c 100; (2) 518 6; (3) a 695c 93 sml. 695e 74; b 695e 29; c 695c 46 sml. 695 34; (4) 432b 4; (5) 625c 62; (6) 261 1.2, 364; (7) 20 137; (8) 50b 1,51; (9) 568b 138; (10) a 401b 150; b 401f 213; (11) 755 12; (12) 465 14f; (13) 386d 4,8, 215f; (14) 535 189; (15) 825e 163; (16) 817b 179; (17) 918i 31; (18) 947 79; (19) 426c 7; (20) 55d 21; (21) 113b 46; (22) 433 14; (23) 397b 44; (24) 426 8; (25) 622b 32; (26) 537b 24; (27) 779a 26; (28) 403b 53; (29) 360d 76; (30) 829 62; (31) 923 6; (32) a 937b 105; b 937g 183; (33) 622 44; (34) 184f 56; (35) 413g 69; (36) 270e 20; (37) 537c 55; (38) 269 64; (39) 333 102; (40) 782q 59; (41) 432d 28; (42) 397 42; (43) 401q 51; (44) 503 8; (45) 403 47; (46) 333i 74; (47) 67c 110; (48) 39b 8; (49) 56h 52; (50) 116b 29; (51) 597 91; (52) 726c 34; (53) 657d 19; (54) 324 8. saml. 42; (55) 331 20; (56) 622d 38; (57) 607b 13; (58) 819c 28; (59) 469c 13; (60) 542 2; (61) 104 49f jf. 121; (62) 537g 40-42; (63) 657b 72; (64) 789 28f.

Fårekyllinger, *Gryllidae*

Den gullige, brunplettede HUSFÅREKYLLING, *Acheta domestica*, er næsten altedende og alm. på steder med konstant varme, f.eks. i varmekanaler, panelet bag radiatoren, ved oliefyret og på lossepladser. Den blanksorte MARKFÅREKYLLING, *Gryllus campestris*, lever i jorden af planterødder og er hos os kun fundet på Bornholm.
– Danmarks Dyreverden 2, 46-48.

Fårekylling, ældre nydansk d.s. (1594 forkylning), dyret piber eller pipper som en kylling, forleddet måske dog hørende til gammeldansk faar 'frygt, vrede', oldnord. far 'ulykke, skade' (beslægtet med ordet fare) idet man tolkede lyden som et ulykkesvarsel, sml. nedenfor (1); fare-, fårekok, ældre nydansk d.s. Sønderjylland, SFyn og øerne s.f., Ærø 1834ff, Langeland 1841 (2); fårekrit Angel o. 1880 (3) se nedenfor.

Ovntyde(r) o. 1700ff fordi »stemmen« antyder noget ondt (4) jf. uuntider Mors 1807, »skal måske være 'ovntyder', man tror hvor den indfinder sig spår den ondt« (5), kunne også betyde 'ondtider', forleddet dog snarere 'ovn' jf. ovnbider o. 1700